

ברכות טז

משה שווערד

1. ספר שערים מצויינים בהלכה

אדהכי והכי איזיל ואשמע מילתא דבי
מדרשא כו'. כתב בעץ יוסף, דלמדנו
מזה שאין ראוי לשום סיבה וטירדא או שמחה
זמנית לאבד רגע מלשמוע תורה ולמנוע עצמו
מביהמ"ד, כי אין ביהמ"ד בלא חידוש כו'.
וכ"כ במגיד תעלומה, דנשמע מכאן כמה
היתה התורה חביבה עליהם, דר"א היה חתן
ביום חופתו, ובעוד שהיו קושרים החופה אמר
בין כך וכך טוב שאשמע איזה דבר תורה. ועי'
כזה בתוס' במס' כריתות (טו. על הגליון) אהא

2. רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף ט עמוד א

באמצע הפרק חוזר לראש הפרק אין לפרש שאחר שקרא פסוק אחד או שני פסוקים טעה ואינו יודע באיזה מקום טעה שאם כן לא היה לו לומר חוזר לראש הפרק שהפסוק שקרא מתחלה למה חוזר אותו פעם אחרת דהוה ליה כקורא למפרע אלא ר"ל שטעה באמצע הפרק ואינו יודע באיזה מקום טעה וגם בכלל הטעות הוא שאינו יודע אם קרא כלום מהפרק אם לא ולפיכך חוזר לראש הפרק אבל אם היה ברי לו שקרא ממנו פסוק אחד או שני פסוקים אין צריך לחזור אותם ויש להקשות לשמואל דאמר בפ' מי שמתו (דף כא) ספק קרא ק"ש ספק לא קרא ק"ש אינו חוזר וקורא ק"ש דק"ש דרבנן היכי אמרינן הכא שחוזר לראש הפרק י"ל שאינו דומה זה לזה דבשלא קרא כלל אינו חוזר וקורא דק"ש דרבנן אבל כשהתחיל לקרוא אפילו שמואל מודה שאם טעה יש לו לתקן כיון שהתחיל. מפני מורי הרב נר"ו:

3. חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף טז עמוד א

אבל אמר למען ירבו ימיכם סירכיה נקט ואתא. [1] פירש"י ז"ל אין לטעות מכאן ועד אמת ויציב ואין צריך לחזור אלא לאמת ויציב שהפרשה שגורה בפיו ע"כ. ונ"ל מלשונו שהוא מפרש שאם מצא עצמו מלמען ירבו ימיכם ולמטה והוא מסתפק אם קרא מה שלמעלה ממה שהוא מוצא בו עצמו כגון שמצא עצמו בועשו להם ציצית ואינו יודע אם קרא תחלת הפרשה אם לאו חזקה אמרה כיון שהוא זכור שאמר למען ירבו ימיכם, לפי שכל אותה פרשה שגורה בפיו עד אמת ויציב וחזקה סירכיה נקט בה ולא השמיט ממנה כלום, ומכלל דברים אלו שאם מצא עצמו באמצע שאר הפרשיות והוא מסתפק אם אמר מה שלמעלה ממנו אם לאו צריך הוא לחזור עד המקום שהוא ברור לו שקרא לפי שאין שאר הפרשיות שגורות בפיו כ"כ ושמה השמיט בהן, וכעין ראיה לדבריו מדנקט למען ירבו ימיכם דאם לא כן ה"ל למימר מצא עצמו באמצע פרשה חזקה סירכיה נקט ואתא ומאי שנא למען ירבו ימיכם דנקט, ומיהו לא מסתברא, דה"ה ודאי לכל שאר המקומות אם מצא עצמו בהן שהוא חזקה שאמר כל שלמעלה ממנו משום דסירכיה נקט, [2] ולמען ירבו דנקט משום טעה בין כתיבה לכתובה נקט ליה כלומר אם ידע שאמר כתיבה ומסופק אם ראשונה ואם שניה אם אמר אחריה למען ירבו חזקה מכתובה שניה סליק וסירכיה נקט, ותדע לך דמאי שנא פרשת ציצית שתהא שגורה יותר משאר הפרשיות אדרבא שאר הפרשיות שגורות יותר שנוהגות בכל מקום בין ביום ובין בלילה ועוד דגרסינן בירושלמי גבי האי עובדא דר' אלעזר נחית וסליק אמר לון כן אמר רבי יוחנן קרא ומצא עצמו בלמען חזקה כיון, רבי לא בשם ר' אחא רבה נתפלל ומצא עצמו בשומע תפלה חזקה כיון.

4. רש"י מסכת ברכות דף טז עמוד א

גמרא ובעה"ב ב"כ וב"כ כו' לפי שאין דעתו מיושבת עליו. עפרש"י ובפשוטו נראה דאומנין מפני רגילותם אינם מתפחדים משא"כ בעה"ב שאינו רגיל לכן מתפחד ואין דעתו מיושבת עליו.

5. ספר שפתי חכמים

כך החינכות שוות, כדנקמן ומחפנלנין זראש הזית: חתן פטור מק"ס זלינה
הראשון וכו'. לא נחפרש אי דלגמרי פטור, אף אם עשה מעשה וזעל, ועדיין
לא עלה עמוד הסחה, ואע"פ עדיין זמן ק"ס, והטירה כזר ענר, למס לא
יקרא ק"ס, וכמו סכתנו הפוקקים דזיוס חייז מנפוס דליכי טרדה עיי"ס,
ואפטר דטעס מנפוס דזעל קרי הוא, וכדנקמן זמסנה כ' ע"ז: עד מולאי

6. תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף טז עמוד א

חתן פטור מק"ס לילה הראשון וכו'. [1] ופטור בין ביום בין בלילה אם לא עשה מעשה אבל לאחר ד' לילות
אע"ג דטריד וצער דלא מצי בעיל מ"מ לא טריד כולי האי כי כבר נתייאש קצת.

7. תוספות יום טוב מסכת ברכות פרק ב

בלילה הראשון עד מ"ש - מדלא תני מלילה הראשון עד וכו' [2] יש לומר דלומר דבלילות דוקא פטור אבל
בימים חייב דישראל קדושים הן ומסח דעתו מינה ואין כאן טרדא וכסברת הר"ר מנוח שכתב בשמו בכסף משנה (פרק ד'
מהלכות ק"ש). ואי תנא מלילה וכו' עד כ"ו הוי הכל בכלל אף הימים. וכן יש לדקדק בלשון הר"ב דהכי סבירא ליה שכתב לקמן עד מוצאי שבת שהם ד' לילות. ומנינא
למה לי אלא לומר דב' לילות הוא שפטור אבל לא בימים. שבוה יש לומר דסירכא דלישנא דמתני' דפרק בתרא דנדה (משנה א) נקטיה וגם בדקדוק המשנה י"ל דלהכי
תני בלילה לפי דמן הסתם בלילה הראשון הוא בוועל שכן המצוה דהא משום הכי כונסין הבתולה בריבעי לפי שב"ד יושבין בה' כדתנן בריש כתובות והכי קאמר פטור
בלילה הראשון דביה בלילה בעיל ואי לא פטור גם עד מ"ש:

8. מראה כהן מסכת ברכות דף טז עמוד א

חתן פטור מק"ס לילה הראשונה וכו'. ונ"ב ובספר פרדס הגדול לרש"י ז"ל סי' רע"ט כתב דדוקא בק"ש
שעל המטה דאז הוא טרוד בבעילה אבל בק"ש של בהכנ"ס חייב אפי' בק"ש של ערבית כך הורה רבי
וכן נהגו העם ע"כ ונראה דהיינו לפי מנהגם דהי' קורין בבהכ"נ ביום והיו יוצאין בק"ש שעל המטה וכמו
שכתב רש"י בריש המס' וא"כ האידינא דקורין בבהכ"נ בזמנו אין נפקותא כלל בדין זה:

9. ספר שערים מצויינים בהלכה

נראה להעיר עפ"מ ש"כ התוס' (ריש מסכתין)
דקר"ש של לילה מתחלת מפלג המנחה, וא"כ
למה יפטור מקר"ש של לילה הרי יכול לקרות
מפלג המנחה, וביום מסתמא לא יבעול ואינו
טריד. ולפ"מ ש"כ בספר הפרדס לרש"י (סי'
רע"ט) ומובא בגליוני הש"ס להגרי"ע דקר"ש
שאמרו כאן דפטור היינו קר"ש שעל המטה,
א"כ ניחא הכל, דאפי' קר"ש של ערבית חייב.

10. צל"ח מסכת ברכות דף טז עמוד א

שם חתן פטור מק"ס וכו'. הטעם משום טרדה דמצוה. והיה נראה דהיינו במי שלא קיים עדיין מצות פריה
ורביה, וכן הוא בפירוש המשניות להרמב"ם ז"ל, והוא שיהיה בענין ההוא מתעסק במצוה, רוצה לומר מצות
פריה ורביה, עכ"ל רבינו. ותמהני שלא ראיתי בשום אחד מהפוסקים שיזכירו חילוק זה, ורבינו עצמו
בחיבורו פ"ד מק"ש לא חילק בזה כלל.

11. שיטה מקובצת מסכת ברכות דף טז עמוד א

גמרא ומתפללין בראש הזית ובראש התאנה. [1] פירש רש"י ז"ל מפני שענפיהם מרובין ואינו מפחד ליפול.
[2] אבל בירושלמי פירשו מפני שטרחותן מרובה. [3] יש שפירשו מפני שיש טורח גדול לגדל זית ותאנה ואם
יירד כל כך ויעלה שמא ישבר ונמצא ההפסד מרובה. [4] ויש מפרשים שמפני שיש להם ענפים הרבה יותר

משאר אילנות יש טורה גדול בעלייתן ובירידתן ויתבטל ממלאכתו טפי. אבל בשאר אילנות דליכא ביטול מחויב לירד:

12. ספר אז ישיר - מתן תורה

מח ❧ אז ישיר • ❧ מאמרי מתן תורה

כלומר, היוונים גזרו על קידוש החודש מפני שהסמכות שניתנה לחז"ל לקדש את החודש היא זאת הנותנת בידיהם את השליטה על הטבע ואת האפשרות לשנות את הטבע וכפי המבואר בירושלמי ל^ב.

ובמוסף של ראש חודש קבעו חז"ל נוסח הברכה 'כי בעמך ישראל בחרת מכל האומות וחקי ראשי חדשים קבעת'. ולפי מה שנתבאר בדברי הבית הלוי לעיל, שהבחירה בעם ישראל היא הבחירה לתת לישראל את הכח והבעלות על התורה, ולפי מה שנתבאר שהבעלות על התורה היא הנותנת לחכמים את השליטה על הטבע, יש לדקדק בנוסח הברכה, שעל ידי הבחירה בישראל מכל האומות, דהיינו, במה שנתן הקב"ה לישראל את

ל^ב. וע"פ יסוד זה יש לפרש מעשה נפלא המוזכר במס' כתובות (כ"ג) שיצא קול שנשבו בנות שמואל, והן באו לפני ב"ד [לפני שבאו עדים] ואמרו שנשבו אך לא נטמאו, והתירו אותם (ונאמנות ע"פ הכלל שהפה שאסר הוא הפה שהתיר). רבי חנינא, שהתפעל מפקחות הבנות ואמר שודאי בנות של אדם גדול ובעל הוראה הן, אמר לרב שמן [שהיה כהן] שיקח אחת מהבנות לאשה. רב שמן סירב מפני שחשש שמא יבואו עדים שנשבו בנות שמואל, ויאסרו לכהונה, ורבי חנינא אמר לו שאין לחוש לעדים כל זמן שלא באו.

ובירושלמי (י"ג) יש סוף למעשה זה, שרב שמן אכן נשא בת אחת מבנות שמואל ומתה, ואח"כ לקח עוד בת ואף היא מתה. והקשה בירושלמי מדוע מתו הבנות ותירץ הירושלמי: 'בגין דשקרן חס ושלום לא שקרון, אלא מן חטאת דחנניה בן אחי רבי יהושע שעייבר את השנה בחוצה לארץ'. כלומר, לא מתו הבנות מפני ששיקרו כשאמרו שלא נטמאו, [ובאמת נאנסו] אלא משום שהיה להן קרוב שהיה מקדש את החודש בחו"ל [וקידוש החודש בחו"ל אינו חל].

ויש להקשות, מדוע מתו בנות שמואל בגלל קרוב שלהם שהיה מקדש את החודש בחו"ל, והאם ראיות הן למיתה עבור מעשי הקרוב. ובפני משה (שם) תירץ שבנות שמואל נהגו ע"פ אותו קרוב וטעו בכל המועדים ולכן מתו, ועדיין צ"ע.

אך הגר"א (מובא בלקוטים על שנות אליהו סדר זרעים) ביאר שבאמת נאנסו בנות שמואל. אלא, שהיו סבורות שהיו פחותות מבת ג' שנים כשנבעלו, וא"כ אין הביאה נחשבת ביאה ואינה פוסלת לכהונה. אבל באמת טעו בזה, כי היו הולכין לפי החשבון של ב"ד טועין שלא היו ראויים לקדש את החודש, ולפי החשבון של ב"ד הגדול הרי שבזמן שנאנסו היו כבר בנות ג', וא"כ הביאה נחשבת לביאה ופוסלת לכהונה. ולפי"ז יש לבאר מה שנאמר בירושלמי שלא שיקרו, שבאמת לא התכוונו לשקר, אלא רק טעו. [ובזה יש לבאר מדוע היה חושש רב שמן לקול שיש עדים שנבעלו, כיון שבאמת נבעלו והיו עדים].

רש"י ד"ס זרה דנח שמואל. זכמה מקומות קרי ל"י זר לכל וכ"ר עכ"ל,
עיין טבת קניד ע"א וזחוס' סס, וזנ"מ ע"ג ע"ב, וזכוכס מ"ו ע"א
ח"ר זרי זרה דנח שמואל חזיני ל"י לרנא עיי"ס, ועיין תוס' זנא זחרא
קמ"ט ד"ה רז זרי. ובתוס' ר"י חקיד כחז על פירש"י ולינו נראה דלזרי
זירושלמי, זתיי דשמואל לא הוו אלל זרחי, טנשנו, ונשא אוחס ר' טמין זר
לנא טהיה כהן, הרי ודאי לא זא עליחס כוחי עיי"ס:

14. פתח עינים מסכת ברכות דף טז עמוד א

ועלה בדעתי לומר דרש"י ורשב"ם יאמרו דעוד היתה בת אחרת לשמואל דנאנסה מאיסור ונתעברה מרב מרי וזאת לא נכנסה לב"ד. וזכיתי ומצאתי בתוספות בשבת דף קנ"ד ע"א שכתבו ואע"ג דאתו לקמיה דרבי חנינא ואמרו נשבתי וטהורה אני לאו כלהו אמרו הכי ע"ש וכוונתם דזו שנאנסה לא עיילא מעיקרא. ועד אחרן ראיתי להרב סדר הדורות דף ק"ל ע"ב שהקשה על דברי התוספות דשבת הנזכר ולק"מ כאשר יראה הרואה ודוק:

15. רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף ט עמוד א

... ומתוך מ"ש הרי"ף ז"ל משום דלא לשוי ליה עראי אמרו דבטלין ממלאכתן בכל הפרק הראשון שמעינן דמפרק ראשון ואילך אינו אלא מדרבנן דאם איתא דהוא מן התורה הוה לן למיחש דלא לישוי להו עראי לכל שאר הפרקים כי היכי דחיישינן בפרק ראשון

16. תוספות מסכת ברכות דף טז עמוד א

וחותם בברכת הארץ - אע"ג דמדאורייתא הם. יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה [1] הואיל וטרודים במלאכת בעל הבית.

17. תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף טז עמוד א

וחותם בברכת הארץ וכולל בונה ירושלים באמצע. יש כח ביד חכמים לתקן ולקצר הברכות לפועלים [2] כדי שישכרום בעלי בתים

18. חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף טז עמוד ב

ובמקום אסטניס לא גזרו רבנן, כתב רבינו האי גאון ז"ל ולא כל מאן דאמר אסטניס אני שומעין לו אבל ודאי אי מגליא מילתא דההוא איניש מעיקרא דאית ביה הא מילתא שאם אינו רוחץ בא לידי סכנה רוחץ בליה דמייא לשעת הדחק ולרפואה משום דאיסטניס ודאי בא בחולי גדול ממדה זו ולאו כל מי שנוהג בנקיות בשרו איסטניס אלא מי שבא לידי סכנה אם אינו רוחץ, עד כאן לשון הגאון ז"ל, ולאו סכנה ממש קאמר שאלו כן אפי' הויה אנינות לילה דאורייתא רוחץ אלא סכנת חולי קאמר ומחמת רפואה ולאפוקי רחיצה דנקיות ותענוג בלבד והכין איתא בירושלמי דפרקין בהדיא דגרסינן התם הדא דתימא ברחיצה של תענוג אבל ברחיצה שאינה של תענוג מותר כהדא דשמואל בר אבא עלו בו חטטין אתו שאלון לרבי יוסא מהו דיסחי אמר לון דלא יסחי מאית הוא אין כיני אפילו בתשעה באב אין כיני אפילו ביום הכיפורים.

19. תוספות מסכת ברכות דף טז עמוד ב

אסטניס אני - ואיכא צער אם לא היה רוחץ דאינו אסור לרחוץ בימי אבלו אלא משום תענוג וגם לחרוף ראשו אי אית ליה ערבוביא ברישיה שרי אפי' תוך שבעה וכן התיר רבינו שמואל ליולדת אבלה לרחוץ תוך שבעה ולרחוץ נמי בתשעה באב וכן משמע נמי במס' יומא (ד' עז:): מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ביום הכפורים ואינו חושש אע"ג דסיכה כשתיה ביוה"כ וכן משמע בירושלמי אבל אסור ברחיצה הדא דתימא ברחיצה של תענוג אבל ברחיצה שאינה של תענוג מותר כהדא דאיתמר מי שיש לו חטטין ברישיה וכו'.

20. תוספות מסכת ברכות דף טז עמוד ב

אנינות לילה דרבנן - וא"ת והרי אונן נמי אינו נוהג אלא במעשר אבל לענין רחיצה דאבילות דרבנן הוא וא"כ לעולם אימא לך דאנינות לילה דאורייתא הוי גבי מעשר. ויש לומר דאי איתא דהוי דאורייתא גבי מעשר. גבי שאר דברים דרבנן נמי הוה לך למגזר דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון.

21. מרומי שדה מסכת ברכות דף טז עמוד ב

אנינות לילה דרבנן. תמוה הא אפילו ביה"כ שרי משום צער. ואם היינו אומרים דעינוי דיוה"כ דרבנן, ואנינות דאורייתא ניהא, דמשו"ה צריך לומר דלא שרי אלא משום דאנינות לילה דרבנן. אבל באמת אינו כן, דלדעת הגאונים והרמב"ם ז"ל עינויין דיוה"כ ג"כ מן התורה, ומכ"מ לשם צער שרי. ולשיטת התוס' עיקר איסור אנינות אינו מן התורה אלא באכילת קדשים ומעשר כמוש"כ התוס', ורק עיקרו מה"ת. וא"כ יוה"כ הכי הוא, ומכ"מ שרי בשל צער. ונראה דאע"ג דאיסטנסי מצטער בהעדר רחיצה, זה אינו אלא בכל השבוע כמו אבל.

משא"כ בט"ב ויוה"כ שאינו אלא יום אחד אינו מצטער. וכדאי' בנדריים דף פ' דמשו"ה אין חיוב כרת ברחיצה, אע"ג שהוא נחשב לעינוי נפש לגבי נדרי אשה, וא"כ יש בו משום והאבדתי, וכמו שביארנו בס"ד בהע"ש שם, ומשני מפני שאינו ניכר העינוי ביום אחד. וא"כ דאי אסור ביה"כ. וכן היה ראוי לאסור באבלות ביום ראשון וליליו אחריו, מפני שלא הגיע עדיין לשום צער, אלא משום דאנינות לילה דרבנן, משו"ה לא גזרו באיסטנסי רחיצה שאינו יכול לסבול כל שבעה. ובהו יבואר הטעם דצונן מותר באבלות, משא"כ בט"ב ויוה"כ, וכבר עמד ע"ז הרא"ש סופ"א דתענית, ולא אמר על זה דבר ברור. אבל נראה כמוש"כ משום דביום אחד אין בוה צער. משא"כ משך שבעה ימים, ומשו"ה לא גזרו אפילו ביום ראשון.

22. תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף טז עמוד ב

וכשמת טבי עבדו קבל עליו תנחומין. מפרש עלה בירושלמי מכאן שתלמידו של אדם חביב עליו כבנו וכן עבדו המשמשו כרצונו חביב עליו כבנו דאי לאו הכי תנחומין על אחר למה ואפילו הוא בן חורין.

23. ספר מגדים חדשים

אמרו לו תלמידיו למדתנו רבינו כו'. כתב הרמב"ם בה"ט ת"ת (פ"ה ה"ט), ראה רבו עובר על דברי תורה אומר לו לימדתנו רבינו כך וכך, וכל זמן שמזכיר שמועה צפניו אומר לו כך לימדתנו רבינו. וכתב הכס"מ, ראה רבו עובר על ד"ת כו', דמניא פ"ק דקידושין (לז א) הרי שהיה אציו עובר על ד"ת לא יאמר לו אבא עברת על ד"ת, אלא אומר לו מקרא כתוב צחורה כך, ולמד משם רבינו לרבו וכל שכן הוא ע"כ וראיתי בהגהות מהר"ן חיות כאן, שהעיר ע"ד הכס"מ במש"כ שהרמב"ם למד דין זה מאציו, שאין לריך לזה, דכן מצואר כאן שאמרו לו תלמידיו לר"ג בלשון למדתנו רבינו, ומכאן הו"א הרמב"ם דבריו ע"ש. וכ"כ צשדי חמד (מערי' כ' כלל קיז) ע"ש. וכבר כתב בן הפר"ח צנימוקיו על הרמב"ם שם.

ונראה זכוונת הכס"מ שהציא המקור מהגמ' בקידושין גבי אציו, דר"ל דשם מצואר שאסור לומר לאציו עברת על ד"ת, ומכל שכן לרבו שצריך להוכיח צדך כבוד. וצמסנה כאן גבי תלמידי ר"ג לא מנינו רק שתלמידיו אמרו לו בלשון למדתנו רבינו, אבל אינו מצואר כאן שאסור להוכיח לרבו בלשון שמוכיח לשאר אדם, וזה לא ידעיין רק ממ"ש גבי אציו. וראיתי צשיטה מקובצת צ"מ (לא א) שהציא צשם הריטצ"א, צמ"ש שם אפילו תלמיד לרבו איכא מצות סוכה, כתב פירוש והוא שמוכיחו בלשון למדתנו רבינו וכדאיחא צפ"ק דקידושין ע"ש. וכונתו ג"כ כנ"ל, מה שהציא מפ"ק דקידושין דשם אמרו בן גבי אציו, ומכל שכן לרבו שצריך להוכיח בלשון כבוד.

24. צל"ח מסכת ברכות דף טז עמוד ב

שם ר' אלעזר בתר דמצלי וכו'. הנה כל הני תנאי ואמוראי שהיו רגילים להיות אומרים בקשות ותחנונים אחר התפלה, היה כוונתן למה שהזהירו |לקמן כ"ח ע"ב| שלא יעשה האדם תפלתו קבע אלא רחמים

ותחנונים, וכל תפלת י"ח כיון שכבר קבעו לנו אנשי כנסת הגדולה הרי הם חוב עלינו ואין היכר בזה שאנחנו מתכוונים לרחמים ותחנונים אלא כמו פורע חובו, ולכן קיימו דבר זה ברחמים ותחנונים שביקשו אחר סיום התפלה שסדרו לנו אנשי כנה"ג הוסיפו כל אחד משלהם.

25. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ברכות דף טז עמוד ב

"ולא נכלם לאבותינו". היינו שמבקש בכך שיהא כאבותיו כדאמרינן "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי" וע"י שיגיע מעשינו למעשי אבותינו לא נכלם מהם.

26. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ברכות דף טז עמוד ב

"שתהא תורתך אומנותינו". שנזכה לחדש בתורה, דאמרינן אומן קונה בשבח כלי, כן הוא גבי המחדש בתורה, ועי"ז נעשית תורת ה' לתורתו ע"י שמחדש בה, ומבקש בכך שיזכה לחדש בתורה.

27. פתח עינים מסכת ברכות דף טז עמוד ב

רב בתר צלותיה וכו' שתתן לנו חיים ארוכים וכו' ואהניא ליה צלותיה לרב אשר חי שלש מאות שנה כמ"ש הרמב"ם הביא דבריו בשיטה מקובצת כתובות פ' האשה שנפלו דף פ"ח סוף ע"ב ועיין סדר הדורות דף ס"ו ע"ב וע"ג:

28. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ברכות דף טז עמוד ב

חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים". ומה שביקש מקודם על יראת חטא התם ביקש שלא יכשל בעוון שלעולם צריך אדם להיות בדרגה זו, והכא מבקש לזכות ליראת הרוממות, ולכך זוכה רק ע"י אהבת התורה.

29. ספר שפתי חכמים

עד שאין לו חס יאכל חוה, כדלית' (צניק י"ז ע"ג): חיים של עיסר וכבוד חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים. סניכות הדברים הגם סנוכה לחיים של עוסר וכבוד, נוכל לעמוד ננסיון העוסר, ולא נהי' וישנון ישורון וינעו, אלא חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים. א"ג סכל עיקר נקשת העוסר וכבוד, הוא כדי שעי' כן נזכה לחיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים, להרבות כבוד התורה: שתמלא לנו את כל משאלות לנו לטובה. לפי

30. ספר שפתי חכמים

לנקט נסוף, וכן היה עוסה כאן ר"א: חילוף עלמות. פי' סליפות כה, עיין (יצמות ק"ג ע"ג) שהיא מעולה סנצרכות (מפרטים): חיים שאין

31. רש"ש מסכת ברכות דף טז עמוד ב

שם שתמלא לנו את כל משאלות לבנו לטובה. נראה משום דיש דבר אשר יתדמה להאדם שהוא טובתו ובאמת היא לרעתו וכמו שאמר המלך החכם יש דרך ישר לפני איש ואחריתה ד"מ. וכמו שבאר הרמב"ם לקמן בפ"ט במשנה חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה לכן אמר כאן לטובה ר"ל אשר ידעת שהיא לטובה מוחלטת:

32. ספר שערים מצויינים בהלכה

והנה קודם שמברכין החודש נדפס בסידורים תפלה זו, ומסיימין בה "בזכות

תפלת רבים", ובמגיד תעלומה (ד"ה חיים) כתב, שהוא טעות, והיה כתוב בסידורים הקודמים רשום למטה "ברכות תפלת רב", ורצ"ל כמציין שהתפלה הזאת היא ממס' ברכות והיא תפלת רב, וכאשר בא זה לאיש אשר לא ידע ספר הנה לא ידע פירושן של דברים והגיה מדעתו בזכות תפלת רבים, והוא טעות, עכ"ל. ועי' בדברי תורה (ח"ד אות קז) שמצדיק הנוסח בזכות תפלת רב, עיי"ש שהאריך בזה.

1. ספר שפתי חכמים

התפלל כן: **מעין פנים.** ז"ל מדרש תלפיות ענף גלגולים, סארי ז"ל מסר סימן לתלמידיו, לידע הנפשות שהיו קודם זה בגלגול נהמה או חיה ועוף מלא, ואמר כשתראו בני אדם שהם עזי פנים, ואין להם נוסח פנים מצני אדם, תדעו נאמנה שקודם נחלגלו נהמות סנוזכרות, ולכך הולכים אחר למודם הראשון עכ"ל: **ומפגע רע.** פי' מכל מיני פגעים רעים. אי"נ דכתיב

2. ברכת פרץ- פרשת ויגש

והמהר"ל ז"ל מפראג בספר גור אריה מפרש, שלא היה זמן קריאת שמע כלל, רק עבודת הצדיקים כך הוא, שבזמן שבא לו שמחה ותשועה גדולה, מתעורר לבו תיכף להדבק ביוצרו להללו וליחדו, ולהדבק באהבתו יתברך אשר חננו וגמלו הטובה הזאת. ולכן באותה שעה שפגע בו יוסף, התעורר יעקב אבינו לקרות קריאת שמע, לייחד ליוצרו ולקבל עול מלכותו בשמחה ובאהבה. וזה היפך ממש מאנשים הפשוטים אשר קיימא לן דחתן פטור אפילו מקריאת שמע החיובית לפי שאינו יכול לכוון, ואמרינן בסוף פרק שני דברכות [דף י"ז ע"ב] "דאנן סהדי" דלא מצי מכוון. ואצל הצדיקים אדרבא, בזמן מרום פסגת השמחה או מכוין בתוקף יותר ויותר בקריאת הקריאת שמע בכלות הנפש.

אבל יוסף לא היה יכול לקרוא אז קריאת שמע, מאחר שאינו קריאה חיובית, ולפניו היה מצות כיבוד אב החיובית, ולא יתכן כלל שיעסוק אז במדריגות ובמדת חסידות ולבטל מצות כיבוד אב החיובית, כי זהו נגד התורה, ואם כן אין זה חסידות כלל, ואין הלפנים משורת הדין מתקבל אלא אחר שמלא חובת הדין, וכמו שכתב החובת הלבבות (שער יחוד המעשה פרק ה') שאין התוספות מתקבל אלא אחר שהשלים את העיקר.